

Tussen de regels doorlezen

Over lezen, denken, artsen, wappies en andere ongein.

Menno de Bree

Moeten artsen meer lezen? En patiënten?

Visie 1: Nee, in godsnaam niet

Visie 2: Ja, want daar gaan ze (en jullie) harder van werken

Visie 3: Nee. Lezen is zinvol, maar jullie kunnen het niet

Visie 4: Ja, want lezen mààkt je tot iemand

Logos

- ... **Woord**
- ... Kunde, kennis, wetenschap
- ... Orde [teleologie: doelgerichtheid]
- ... **Het vermogen om orde te (her-)kennen**
- ... De grote ordenaar
- ... Het fundament van de zijnspyramide (fysica – logica – ethica)
- ...

Socrates' intellectualisme:

een ongeschoold persoon kan niet gelukkig zijn

‘Niemand doet willens en wetens iets wat slecht voor hem is’

De dokter als 'held': Aristoteles over 'framen' en de zwakke overtuigingskracht van de rede

- Logos
- **Pathos**
- Ethos

De dichter leidt af. Logos, thymos & epitumia

**De schrijver heeft geen controle. Het gevaar van de
mogelijkheid van ‘tussen de regels doordenken’**

Plato's zevende brief:

‘Wat ik écht te zeggen heb, heb ik nooit opgeschreven, maar alleen verteld.’

Arthur Schopenhauer: informatie is nog geen kennis

‘Want hoe meer men leest, des te minder sporen het gelezene in de geest achterlaat: hij wordt als een lei waarop veel over elkaar heen is geschreven. Daarom komt het niet tot overpeinzen – want alleen tot overpeinzen eigent men zich het gelezene toe, zoal we niet door het eten als zodanig in leven worden gehouden maar door de spijsvertering. [...] In alle opzichten gaat het met het geestelijke voedsel niet anders dan met het lichamelijke: nauwelijks een vijftigste deel van wat men tot zich neemt wordt geassimileerd; de rest verdwijnt door evaporatie, respiratie of op een andere manier.’

Moeten artsen meer lezen? En patiënten?

Visie 1: Nee, in godsnaam niet

Visie 2: Ja, want daar gaan ze (en jullie) harder van werken

Visie 3: Nee. Lezen is zinvol, maar jullie kunnen het niet

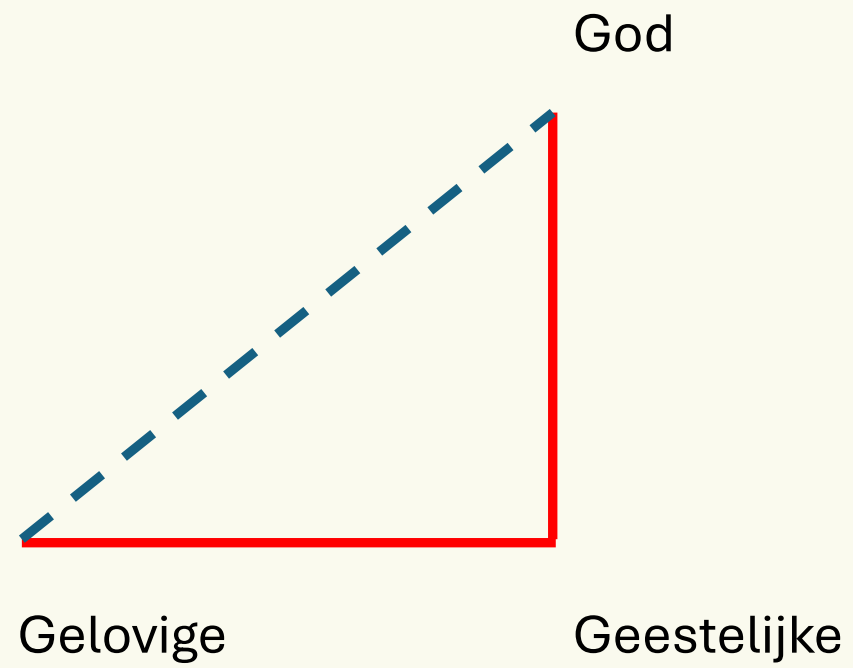
Visie 4: Ja, want lezen mààkt je tot iemand

Johannes 1:1

In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.

Max Weber *Die protestantische Ethik
und der Geist des Kapitalismus*

‘Verkettung von Umständen’

Moeten artsen meer lezen? En patiënten?

Visie 1: Nee, in godsnaam niet

Visie 2: Ja, want daar gaan ze (en jullie) harder van werken

Visie 3: Nee. Lezen is zinvol, maar jullie kunnen het niet

Visie 4: Ja, want lezen mààkt je tot iemand

In een kapitalistische context...

... is lezen *niet nuttig*

Een lezer produceert niets en consumeert weinig.

Reductie van logos tot instrumentele rationaliteit

Hoe kom ik snelst, kosten-effectiefst, met het minste gezeik, met zo weinig mogelijk kleerscheuren aan de overkant?

- Effectief en efficiënt
- Meetbaar
- Beheersbaar
- Nut
- Eenheidsworst: ‘alle neuzen dezelfde kant op’
- Ijverig

De optimale
organisatiemens is 'een
persoon zonder
eigenschappen'

Friedrich Nietzsche

Over de toekomst van onze onderwijsinstellingen

Voorwoord: ‘De lezer van wie ik iets verwacht, moet die eigenschappen hebben: hij moet rustig zijn en lezen zonder haast, hij moet zichzelf en zijn eigen ‘vorming’ er niet bijhalen, en tot slot mag hij geen tabellen als resultaat verwachten.’

Nietzsche

Over de toekomst van onze onderwijsinstellingen

Voorwoord: ‘Dit boek is bestemd voor rustige lezers, voor mensen die nog niet zijn meegesleurd in de duizelingwekkende haast van onze voortdenderende tijd en die er geen idolaat plezier aan beleven om in zijn raderen te worden vermalen – dat wil zeggen voor weinig mensen!’

Nietzsche

Over de toekomst van onze onderwijsinstellingen

Voorwoord: ‘Zo iemand is het nog niet verleerd te denken terwijl hij leest, hij kent nog het geheim van het tussen de regels lezen, ja hij is zo kwistig met tijd dat hij ook nog nadenkt over wat hij heeft gelezen, misschien zelfs lang nadat hij het boek heeft weggelegd. En niet om een recensie of zelf een boek te schrijven, maar gewoon om na te denken!’

Arthur Schopenhauer: tussen de regels door

De esthetische grondhouding:

zie elke *individuele* situatie, handeling, zin als een uitdrukking *van een algemeen principe*.

Moeten artsen meer lezen? En patiënten?

Visie 1: Nee, in godsnaam niet

Visie 2: Ja, want daar gaan ze (en jullie) harder van werken

Visie 3: Nee. Lezen is zinvol, maar jullie kunnen het niet

Visie 4: Ja, want lezen mààkt je tot iemand

Immanuel Kant Wat is verlichting?

Verlichting is het bevrijden van de mens uit zijn onmondigheid, waaraan hij zelf schuld heeft. Onmondigheid is het onvermogen zijn verstand te gebruiken zonder leiding van een ander. Deze onmondigheid is eigen schuld wanneer de oorzaak ervan niet ligt in gebrek aan verstand, maar wel in gebrek aan moed en wilskracht, het zijne te gebruiken zonder leiding van een ander. Heb de moed je eigen verstand te gebruiken! *Sapere aude!* is aldus de kernspreuk van de Verlichting.

Peter Bieri

Over wat het betekent gevormd te zijn

Ausbildung: iemand leert je om iets te doen

Bildung: je vormt jezelf om iemand te worden

Peter Bieri

Over wat het betekent gevormd te zijn

Bildung als oriëntatie

Bildung als Verlichting

Bildung als historisch bewustzijn

... Vormen van leven en hun waarderingen komen vaak in dwingende metaforen tot uitdrukking, en je bent pas echt in een cultuur thuis wanneer je de taal der tederheid beheerst, de scheldwoorden en obsceniteiten, wanneer je weet welke taboes er op taalgebied zijn. ...

Peter Bieri

Over wat het betekent gevormd te zijn

Terug naar Plato:

De ontwikkelde mens is een lezer. Maar het is niet voldoende om een boekenwurm en een veelweter te zijn. Er bestaat, hoe paradoxaal het ook klinkt, een onontwikkelde geleerde. Het onderscheid: **de ontwikkelde mens is in staat boeken zo te lezen dat ze hem veranderen.**

Drie tips

Leer beter lezen, luisteren en kijken.

Word een oplettende toeschouwer, oefen je 'esthetische grondhouding'

Neem jezelf niet te serieus – en anderen al helemaal niet.

Anderen zijn net zo gek, dom en incompetent als jij. Ze verbergen het alleen beter.

De lol zit ergens tussen de regels in.

Vier de ambiguïteit. Weiger te werken met mensen die geen humor hebben.